

PREOTULU ROMANU

DIARIU BĂSERICESCU

SCOLASTICU si LITERARIU.

Buzele preotului voru pazi sciinti'a si lege voru cercá din gur'a lui. Malachi'a c. II. v. 7

Nrii XI—XII.

IUNIU.

An. X. 1884.

Serbatórea descinderii Spiritului santu séu Dominec'a a Cincidiecilea. (Rusalie.)

„Éra cându vá vení acel'a, Spiritulu dreptatei: vá invetiá pre voi totu adevèrulu.“ (Ioanu XVI, 13*)

Mantuatoriulu nostru Isusu Christosu asiediendu la cin'a cea mistica sacrificiulu si sacramentulu legei nóue in trupulu si sangele seu celu domnedieescu, — in acestu sacrificiu si sacramentu adevèratu, ne-a incredintiatu despre presentia s'a divina si reala in s. s'a baserica „pàna ce vá vení.“¹⁾

Dar' acelu Rescumperatoriu domnedieescu nu s'a indetultitu cu atátu, ci pre lângá asiediarea si asigurarea presentiei sale reale, cá isvorulu a tóta darea cea buna; cá se nu lase pre s. s. Apostoli si prin trensii s. s'a baserica sen-gura²⁾ si cá se se plínescá tóte s'au scrisu in legea lui Moise, in Profeti si in Psalmi,³⁾ spre consolarea, luminarea, intarirea si ajutoriulu s.s. Apostoli, in oratiunea sublima de despartire li-a promisú cá „érasí vá vení la ei,“ si cá in loculu seu „vá tramete dela Parintele seu celu cerescu unu altu Mangaitoriu, Spiritulu adevèrului, cá se remana cu dènsii in veci.“⁴⁾

*) Cfr. Jo. VII, 39, — XIV 18, 26, — XV, 26, — XIV, 7. — Luc. XXIV, 49. —

¹⁾ I. Cor. XI, 24—26. — Cfr. Math. XXVI, 29.

²⁾ Jo. XIV, 18.

³⁾ Luc. XXIV, 44. Cfr. Isai'a XLIV, 3, — Ezech. XI, 19, — XXXVI, 26; — Joilu II, 28.

⁴⁾ Joanu XIV, 16—19.

„Sosindu dara vremea cea ronduita, Cuventulu celu prea adevratu odichnita o-a făcutu anim'a¹⁾ Apostoliloru, pēntru-că „că se arete că Elu este adevurul, si că cei ce sperédia spre dēnsulu nu se voru rusîná,²⁾ „lucuru plinindu au veselitu pre prieteni cu suflare repede si cu Limbi de focu dāndu Christosu Spiritulu precum a promisú.“³⁾

Mantuitoriulu Christosu cu adevratu si cu fapta a implinitu promisiunea s'a domnedieésca renoita dupa inviarea si inainte de marit'a s'a inaltiare la ceriu,⁴⁾ pēntru-că, déca s'a plinitu 50 de dīle dupa domnedieésca inviare, nu precum in umbr'a legeri in Profeti⁵⁾ ci „infintiatu a tramesu marirea s'a,⁶⁾ si „raza domnedieescei domnie“ pre Preasantulu seu Spiritu — Apostoliloru.

Si éta cumu e descrisu acestu actu domnedieescu in s. Scriptura „Déca s'a plinitu — cetimu in Faptele Apostoliloru — 50 de dīle, si erá toti Apostolii adunati la unu locu si s'a facutu fora de veste sunetu din ceriu cá de suflare de viforu ce sufla repede: si s'a umplutu tóta cas'a unde siedea. Si li s'a aretatu lorú limbi impartíte cá de focu si a sieditu pre fiesce care din ei si s'au umplutu toti de spiritulu santu.“⁷⁾

Asiá dara diu'a plinirei promisiunei, — a descinderei Spiritului santu, a fostu diu'a a 50-lea. Diu'a a 50-le dela serbatórea invierei este si in anulu basericescu diu'a aceea, intru carea s. baserica serbédia memori'a „venferei Spiritului santu, mai 'nainte rondulei promisiunei si a plinirei sperarei, si tain'a cáta este,⁸⁾ diu'a a 50-le este serbatórea a Cincidieci de dīle, serbatórea Rosalieloru.

„Straina audire, straina vedere“ este venirea Spiritului santu — canta s. baserica. — Chiar' asiá de streina, ono-

1) Trop. 2. Catav. od'a I Dom. 50.

2) Luni 50 Inscr. stich. 2.

3) Trop. 2. Catav. od'a I. Dom. 50.

4) Luc. XXIV, 49.

5) Stich. 1. Inscr. Joi 50.

6) Joi 50 Inscr., — Sedel. 3. Dom. 50, stichov, Marti 50.

7) Fapt. Apost. II, 1.

8) Stich. 1. Inscr. 50.

rata¹⁾ deplinita si mantuitória²⁾ si de lume dorita³⁾ este si serbatórea memoriei venirii Spiritului santu, „acésta Dómna a díleloru,⁴⁾ pentru-câ focu s'a impartítu spre darea de daruri,⁵⁾ si s'a aretatu tain'a cãta este.“⁶⁾

Cum se ne inchinamu dara acestei taine, — cum se preainaltiamu poterea si maririle lui Domnedieu descoperite noue in venirea Spiritului santu? Cum? Éta astufeliu, cã: precumu s.s. Apostoli s'au indestulitu si s'au intieptítu cá in tóta lumea se vestésca maririle lui Ddieu,⁷⁾ asiá si noi stându in muntele Sionului, in cetatea Domnedieului celui viu.⁸⁾ predicându maririle lui Domnedieu, se cunóscemu in „serbatórea acést'a cea mai de pre urma si cea dupa serbatori“ tainele credintiei nóstre ce ni-le descopera s. base-rica in sacrulu officiu alu serbatórei.

Si care suntu aceste mysteria ale credintiei? Considerându cuprinsulu preamaritu si sublimu alu officíului sacru din serbatórea de 50 díle,⁹⁾ din negraitele mysteria in acel'a preainaltiate, cu deosebire acestea trei stralucescu. Anume:

1. Cele referitórie la fínti'a, si la relatiunea persónei Domnedieiesci a Spiritului santu, cãtra Tatalu si Fíiulu.

2. Lucrarea si effectulu darului Spiritului santu, intru cãtu adeva se arata in s.s. Apostoli si in intemeierea s. biserice. —

Se consideramu pre rëndu

I.

Precumu opulu creatiunei este lucrarea nedespartíta a s. Treime, ast'feliu re'noirea si recrearea sufletésca, rescumperarea némului omenescu este effectulu lucrarei nedespartíte divine a acelei'a. — Cu bunavointia Tatalui si cu impreuna lucrarea a Preasantului Spiritu¹⁰⁾ s'a fãcutu incepe-

1) Stich. 1 Dom. 50.

2) Rogat. la Ins. Dom. 50.

3) Stichov. 3 Sambat. 50.

4) Trop. 3, od'a VII. 50 Dom.

5) Stich. Laud. 3 Dom. 50 manec.

6) Stich. 1 Dom. 50 Ins.

7) Marti Ins. 50 Stich. 2, Merc. Ins. stichov.

8) Trop. 2. od'a VIII Dom. 50.

9) aci intielegându-se si dílele de introptire.

10) Dupacin. Martiu 25. Cfr. Rog. Rosal.

rea mantuirei noastre. Totu cu bunavointi'a Tatalui si cu midiolocirea Fiiului¹⁾ se tramite Spiritulu santu infintiatu in lume spre plinirea mysteriului câta este alu rescumperarei, spre luminarea si santirea a tóta lumea.²⁾

E dreptu, câ mysteriale mantuirei preste totu se preamareseu asiá dicându in officiulu sacru alu fiesce cãrei dîle — mai alesu in Domineci; — pre lânga tôte acestea inse s. baserica consacra anumite serbatori preamarirei caracterului specialu alu opului mantuirei atribuitu lucrarei unei séu altei persóne a S. Treime.

Asiá vedemu si aci, câ serbatórea Rosalieloru este dedicata si consecrata in prim'a linea spre preamarirea Domnedieirei cei de o fintia a Spiritului santu cu Tatalu si cu Fiiulu, si spre ilustrarea relatiunei mystice domnedieesci a Persónei Spiritului santu câtra Tatalu si Fiiulu.

Se urmarimu dara marturisirei s. baserice, câ se cunoşcemu tain'a acést'a negraita, straina si necuprinsa a credintiei noastre.

Si ce ne invétia s. baserica in acésta serbatóre, câ *cine este spiritulu santu?*

Spiritulu santu este „Domnedieu celu adevveratu mangatoriu, necoprinsu cu mintea carele in umbr'a legi a impartitu daruri, a graitu prin Profeti si i-au acoperitu pre dènsii cu radie luminóse spre aretarea celoru ce erá se fia, — celu ce prin lege s'a predicatu la cei ce eráu nedepliniti mai antáiu.³⁾

Spiritulu santu este „Ddiu adevveratu de o fintia si in tocm'a cu Scaunulu, cu Tatalu si cu Fiiulu“⁴⁾ impreuna fora de inceputu si vecinicu, impreuna facatoriu, impreuna lucratoriu impreuna pre scaunu siediatoriu impreuna domnitoriu, prin carele impreuna se tienu, viédia si petrecu tóte.“⁵⁾

¹⁾ Joi 50 Ins. stich. 1, 3, — Cfr. Trop. 2. od'a III Dom. 50.

²⁾ Stichov. 2 Merc. 50, Sedel. dom. 50, Stich. Laud. 3. Dom. 50.

³⁾ Stichov. manec. 3. Merc. 50, — Stichov. 1. Joi sér'a, — Stichir. 1 Joi sér'a, Trop. 1 od'a IV Dom. 50, — Joi 50 sedeln.

⁴⁾ Stichir. 3 Inser. Dom. 50.

⁵⁾ Stichir. 7 Ins. Dom. 50, — Stichov. 1 Merc. Ins. — Stichir. 3. Joi 50 Ins. — Trop. 3 od'a VIII Dom 50.

Spiritulu santu cá si „stralucírea cea de o fíntia a lumiei cei nenascute“¹⁾ este „Imperatu alu ceriului carele pretotindenea este si tóte le implinesce, vistieriulu bunatatíloru si datatoriulu de viétia.“²⁾ — Acelu Domnedieu, carele erá de a pururea, si este si vá fí, neci inceputu avéndu, neci incetándu, si pururea cu Tatalu si cu Fiiulu este impreunatu si impreuna numeratu, viétia si de viétia facatoriu, lumina si de lumina datoriu.³⁾

„Spiritulu santu este lumina, si viétia si isvoru viu intielegatoriu, Spiritulu intieleptiunei, Spiritulu intielegerei, bunu dreptu, intielegatoriu, domnitoriu curatítoriu de pecate, Domnedieu si indomnedieitoriu, focu din focu purcedietoriu, gratoriu, si lucratoriu dupa Domnedieirea un'a cu Tatalu si cu Fiiulu, despartítu dupa osebiri,⁴⁾ prin carele se impartu darurile si s'au incununatu toti Profetii si domnedieescii Apostoli impreuna si Martirii.⁵⁾

Éta in acestu modu sublimu se descopera in officíulu sacru alu serbatórei, fínti'a, poterea, proprietátile si lucrarea Preasantului Spiritu pre care noi cu credíntia Domnedieu 'lu numimu a fí.⁶⁾

Precándu inse s. baserica in acést'a marturisire chiara espune temeíulu credíntiei sale despre Domnedieirea Spiritului santu, — pre atunci de alta parte doresce se ne luminedie cu lumin'a cunoscíntiei de a onorá unu Ddieu in 3 feéie pre Tatalu si pre Fiiulu sí pre Spiritulu santu,⁷⁾ doresce se ne introduca intru posibil'a cunoscíntia a *relatiunei mystice intre Tatalu si Fiiulu si Spiritului santu.*

Si potemu díce cá espunerea, lamurirea si dovedirea acesteí relatiuni divine strensú unite cu Domnedieirea Spiritului santu formédia partea cea mai frumósa, cuprinsulu celu mai sublimu, sum'a majestatica a intregului officiu sacru alu serbatórei.

---

1) Trop. 2. Catav. od'a III. Dom. 50.

2) Stichov. 3 Dom. 50 Inscr.

3) Stichir. 2 la Laud. Dom. 50.

4) Stichir. 3 Laud. Dom. 50.

5) Stichir. 3 Laud. Dom. 50.

6) Stichov. 3 Merc.

7) Stichov. 2 Vineri la Ins. 50.

Si deóre-ce chiaru atacarea nefundata acestei relatiuni divine formédia isvorulu neunirei, si paretele despartitóriu între baseric'a nóstra si cea gr. or. neunita, — dreptu aceea intru innoírea unirei întemeiate de Spiritulu santu; éraşi pre urm'a invetiaturei si marturisiréi s. biserice descoperite in oficiulu s. alu serbatórei, cu ajutoriulu si luminarea Spiritulu santu se consideramu, acestu adevéru alu credintei bisericeí nóstre.

Si carea este credinti'a bisericeí nóstre fácia de relatiunea Spiritulu santu càtra Tatalu si càtra Fiiulu?

Credinti'a bisericeí nóstre întemeiata in s.s. Scripturi,¹⁾ in marturisirile s.s. Parinti,²⁾ pazita cu scumpetate de càtra intréga baserica pâna in véculu alu XI-le, — reinoita si solemnú dechiarata mai in urma in Synodulu ecumenicu din Florenti'a, este: cà „*Spiritulu santu purcede din vécu dela Tatalu si dela Fiiulu nu cá din dóue principia, neci din dóue suflari ci dintr'unu principiu, si din o singura suflare.*“³⁾

Fácia de lamurirea si dovedirea acestui articlu alu credintei bisericeí nóstre, intru alegarea marturisiréloru descoperite in sacrulu oficiu alu serbatórei, pentru mai usióra întielegere si cuprindere vomu urmá acelu metodu cà marturisirile de unu soiú, — de acelasiu cuprinsu, le vomu insirá un'a lângá alta, — si dupa sum'a fiesce carei'a vomu face observarile coerente.

a) „Veniti popóre, se ne inchinamu Domnedieirei cei in trei fetie: Fiiulu in Tatalu impreuna cu santulu Spiritu: cà Tatalu fora de ani a nascutu pre Fiiulu, celu impreuna vecinicu, si impreuna pre scaunu siediatoriu. Si spiritulu

---

1) Ioanu XVI. 13, — VII, 39, — XIV 26, — XV, 26, — XVI, 7, — Luc. XXIV, 9, — Fapt. Ap. XVI, 6, — Gal. IV, 6, — Rom. VIII, 9, I. Petru I, 11.

2) Cyril. alex. epist. synod. ad Nestorum, — Cyrill. in Joan. 14, 16 l. 9. — Fulgent. lib. de Fide ad Petrum et. l. 8. c. Fabianum, — S. Athan. orat. 3 c. arian. nru 24, — et epist. 1. ad serap. — S. Basil. l. 1. contr. Eunom. n. ep. ad Gregor. Fratrem, — et de spiritu sancto Gregor. Nyss. l. 1. contr. Eunom. s. c. l.

3) S. Unionis Litterae. Conc. Flor. in Summa Conc. M. Ludovici Bail. T. I p. 590 edit. Patavii 1723.

santu erá in Tatalu impreuna cu Fiiulu preamaritu: O putere, o fiintia, o Domnedieire.“¹⁾)

„Din Tatalu Fiiu fora patima te-ai nascutu si Spiritulu nedespartítu fiindu a esítu.“²⁾)

„Impreunedi, laudu, marescu, onorediu pre Tatalu si pre Fiiulu impreuna si pre santulu Spiritu, unindu-i dupa Domnedieire, si despartiendu-i dupa osebiri.“³⁾)

„Firea cea nedespartíta cu buna credintia Domnedieu a fí o numimu, pre Domnedieu Tatalu celu fora de inceputu, pre Cuventulu si pre Spiritulu alu aceleia-si poteri.“⁴⁾)

In acestea marturisiri s. baserica aréta si lamuresce nu numai *Domnedieirea cea de o fiintia* a Tatalui si Fiiului si Spiritului santu, ci si *relatiunea mystica divina* a fetieloru Domnedieiesci un'a càtra alt'a. Si ce urmédia din acestea? Aceea cà déca Fiiulu impreuna cu Spiritulu santu este in Tatalu, si déca Spiritulu santu nedespartítu de Fiiulu a esítu din Tatalu, si déca Spiritulu santu e alu aceleia-si poteri a Tatalui si alu Fiiului si in fine suntu nedespartítu: urmarea logica si ortologica este: cà esíndu Spiritulu santu din Tatalu cà din isvorulu principalu alu Domnedieirei, —totu atunci a esítu si din cuventulu din Fiiulu, pentru-cà nascându Tatalu fora de ani pre Fiiulu, acestui'a i-au datu tóte câte are Tatalu afara de puternitate, — i-au datu tóta Domnedieirea, — cà-ci firea domnedieiesca este nedespartíta, o fiintia, o putere.*)

Pentru aceea a dísu si Mantuitoriulu despre sine cà „*celu ce nu vede fora mine vede pre Tatalu. Cà eu intru Tatalu si Tatalu intru mine este.*“⁵⁾) — *Tóte câte are Tatalu ale mele suntu. Pentru acést'a amu dísu vóue cà din alu meu vá luá* (Spiritulu santu) *si vá vesti vóue.*⁶⁾) Pentru aceea i-au mangaiatu pre Apostolii sei cà desî merge, se departédia la Tatalu seu celu cerescu, dar' nu-i vá lasá pre ei senguri, ci éراسi *vá vení la ei.*⁷⁾) Avendu cu adeveratu Christosu la Apostolii sei prin aceea cà Spiritulu celu santu

1) Marire Stichir. la inser. Dom. 50.

2) od'a VI. dom. 50. 3) Marti 50 Sed. 1.

4) Trop. 2 od'a VII.

*) Cfr. S. Bas. Cfr. summa Concil. l. c. T. 1 pag. 530.

5) Io. XIV, 10, 11. 6) XV 15. 7) XIV, 18, 28,

a tramisu care numai asiá póte se suplinésca locul, persón'a lui Christosu déca esinti'a si fintia s'a o are sí dela densulu, — déca dela Christosu inca ese.

Dara in marturisirile mai susu aduse, s. baseric'a descopere si *relatiunea*, deosebirele faéiloru domnedieesci, cà-ci desl o putere, o Domnedieire este si firea e nedespartîta, dar' aceea e despartîta dupa osebiri.

Care suntu inse acestea relatiuni, aceste osebiri?

In sant'a Treime osebiri suntu numai dupa dóue relatiuni adeca: *nascere* si *esîre*, precumu marturisesce s. baserica afara de multe locuri si in acestea „Pre Fiiulu din Tatalu si pre Spiritulu marescu cá din sóre lumina si radia, inse pre Fiiulu dupa nascere cá si *Nascere* este, éra pre Spiritulu dupa esîre cá si *esîre* este¹⁾ éra in altu locu Unimea prea de seversîtu Domnedieule preinalte, cel'a ce esci in trei staturi, Parinte celu nenascutu, si Fiiule unule nascutu si Spiritulu celu ce purcedi din Tatalu si prin Fiiulu Te areti.“²⁾ — Osebiri trei a Treimei ati aretatu,*) *nenascerea* Tatalui, *nascerea* Fiiului si *esîrea* a singuru Spiritului.“³⁾

Dupace in sant'a Treime numai acestea dóue relatiuni suntu, urmédia cà intre care persóne esista atare relatiune, — esista si deosebire, — si din contra unde o asiá relatiune nu este acolo neci deosebire.

Dara dupa-ce intre Tatalu si Fiiu cumu amu vediutu este relatiunea nascerei, asiá si osebire de Tata si Fiiu; si deóre-ce intre Tatalu si Spiritulu santu este relatiunea purcederei — esîrei, — prin acestea si Spiritulu santu se deosebesce de Tatalu. — Acum'a déca Spiritulu santu nu ar' purcede si din Fiiulu, urmare ar' fi cà intre Fiiulu si Spiritulu santu nu ar' esistá neci o relatiune, — si anume nu a *nascerei* cà-ci Fiiulu nu l'a nascutu pre Spiritulu santu, — ci Fiiulu s'a nascutu dela Tatalu, — nu a *purcederei* — dupa ipotes'a contrariloru de mai susu, — prin urmare neci

1) Marir. odei 4 Dom. Lasat. de carne.

2) Mar. od'a II Samb. Las. de carne.

*) cei trei ierarchi.

3) od'a VI Joan. 30, Cfr. Sambet'a 4 Sept. in Postu od'a 8 si 9 Mer.c. a 4 Sept. dupa Pasci marire od'a 8.

o relatiune, si asiá nici o deosebire nu ar' fi.¹⁾ Acést'a inse e in contr'adicere luminata cu credinti'a si cu invetiatur'a apriata a basericei, — si cu marturisirile chiare depuse in cârtile nóstre rituali folosite asemenea si de câtra gr. orientali.

Din acestea marturisirii se mai fie aci numai urmatóarele:

„Unimea cea Domnedieésca cându o despartu cu cugetulu in trei fetie fora amestecare, indata impreuna cele nedespartîte, cá precumu este grab'a fulgerului, asiá si cea intreitu strelucitóre se vede intru o unime.“²⁾

Minunatu lucru cà Domnedieu este un'a si intreita, *tóta intru fiesce care façia* fora despartire, cá Tatalui si Fiiului si Spiritului santu ne inchinamu, cá unui Domnedieu.“³⁾

„*Unime* in trei staturi ceea-ce esci cu unu scaunu fora inceputu, *care unime o ai cu despartîrea feçieloru*, si *firea in feçie* s. c. l.⁴⁾

Unu Dumnedieu este Treimea nemutandu-se Tatalu in façi'a Fiiului, *nici Fiiulu schimbandu-se intru esîrè*: ci osebirile acelea trei *si amendóue* (adeca nascerea si esîrea) o lumina unu Domnedieu.“⁵⁾

De unde cá lumin'a sórelui se cunósce cá déca unirea e nedespartîta si Domnedieirea prin cele 2 relatiuni in fiesce care façia e *tóta* si *firea* si *façi'a*, si ca Fiiulu s'a schimbatu intru esîre adeca si Spiritulu santu; urmédia cà Spiritulu santu esîndu din Tatalu cá si din isvorulu principalu alu domnedieirei, — a esîtu si din Fiiulu carui'a prin nascere s'a inpartasîtu *tóta* domnedieirea. Cà-ci cumu marturisesce inca s. baseric'a: „*Tóte le scîi, tóte le cunosci Isuse, cá celu ce ai intru tine tóta vrednici'a, carea are Tatalu*

---

¹⁾ Cfr. *Flosculus veritatis, Romae typis S. Congr. de Prop. Fide* 186 p. 17—20. Cfr. *S. Basil. De Spinit.* s. c. XVIII p. 46, 64 not. 1. in opusc. *S. Petr* 1, XXXI pag. 92 si 128.

²⁾ Mar. od'a III Sambet. Lasat. de carne.

³⁾ Totu acolo mar. od'a IV.

⁴⁾ l. c. mar. od'a V.

) Merc. a 4 Sept. dupa Pasci Mar. od'a III. — Cei ce dorescu a cunósce si alte marturisirii, — avisamu se cetésca „*Mari-rile odeloru din anulu basericescu.*

domnedieesce, si *porti intru tine firesce pre totu Spiritulu santu celu pururea vecitoriu impreuna cu Tatalu.*¹⁾

b) In officiulu sacru alu serbatórei despre spiritulu santu ne mai întâlnimu si cu urmatórele marturisiri:

„Din Domnedieu nascutule cuvinte pre Spiritulu érași altu Mangaitoriu din *sinurile Tatalui l'ai tramisu* la cei de pre pamentu s. c. l.²⁾

„Laudatu-au gur'a Profetiloru cea portatória de Spiritulu a t'a venire trupésca, o Imperate! si pre *Spiritulu teu celu ce iese din sinurile parintesci*, celu neziditu impreuna facatoriu, impreuna pre scaunu siedietoriu pre carele *ai tramesu* s. c. l.³⁾

In acestea marturisiri, de cari in càrtile nóstre basericesci occuru desu, se dîce: cà Spiritulu celu santu *iese din senurile Tatalui*, — de unde contrarii credintiei nóstre voiescu a deduce, cà Spiritulu santu ese *numai dela Tatalu*.

Dar' din supr'a aduse marturisiri chiaru contrariulu se cunoșce. Pentru-cà cerce ori si cine càrtile nóstre basericesci si-lu asecurediu cà in nenumerate locuri vá aflá adeveriri cà acestea cà: „Din sinurile Parintelui teu neosebindu-le unule nascutu cuvinte alu Tatalui ai venitu pre pamentu“ si cele lalte.⁴⁾

„Suitu-te-ai Christóse la Parintele teu celu fora de inceputu, celu ce nu te-ai *despartîtu de sinurile lui* cele necoprinsé“ si c. l.⁵⁾

„Totu *esci intru Dumnedieu* tu Cuvinte, vrêndn se me scoti din gresiala s. c. l.⁶⁾

„Vedeti, vedeti cà eu suntu Ddieu... cà celu ce suntu totu in Tatalu, si pre dênsulu totu îlu portu intru mine.“⁷⁾

De ací inse urmédia, cà déca Fiiulu, Cuventulu Tatalui nu s'a deosebitu nici s'a despartîtu de sinurile Tatalui

---

1) Trop. 9. od'a I Dupacin. in Sant'a si marea Luni. Cfr. si alte troparia ale acelei ode, — cum si s. Gregor. mys. l. 1. contr. Eunom., — S. Basil. ep. ad Gregor. Fratr. s. Athanas. ep. 1 ad Serap. Tertulu adv. Praxeam c. 25, Summa Conc. l. c. t. I. pag. 530.

2) od'a I. Can. Iamb. Dom. 50.

3) Trop. 3 od'a VIII Dom. 50.

4) Laud. Dom. 5 dupa Pasci.

5) Stichir. Lit. in Joi'a Inalt. Cfr. Marire Stich. totu acolo la Ins.

6) Stichov. Luni 5 sept. dupa Pasci.

7) Trop. 6 Dupac. Luni in Sept. mare. Cfr. Dimisiunea (opustulu) Serbatórei.

si cã *totu* este intru Ddieu sî pre Tatalu *totu* îlu pórta intru sine; atunci esîndu Spiritulu santu din sinurile Tatalui, trébue se ésa, purcéda, se-si iá fiinti'a si dela Fiiulu.

Pre lînga acestea se insemnamu bine cã in marturisirile susu citate nu se dice *simplicemente* cã Spiritulu ese din sinurile Tatalui, ci se adange cã *Christosu* tramete Spiritulu *seu* din sinurile Tatalui cu care este impreuna factoriu si impreuna pre scaunu siediatoriu. Ceea-ce vederatu dovedesce esirea Spiritului santu din Tatalu si din Fiiulu.

c) Se vedemu inse si alte marturisiri descoperite in sacru lu officiu alu serbatórei. Anume in care Spiritulu santu se numesce a lui Christosu:

„Intre Profeti ai vestitu nóue calea mantuirei, si intru Apostoli ai stralucitu darulu Spiritului teu s. c. l.¹⁾

„Imperate alu Imperatîloru, unule dintru unulu insuti, Cuvinte celu ce esi din Tatalu celu nepricinuítu, pre celu in tocm'a puternicu *Spiritulu teu*, Apostoliloru adeveratu *l'ai tramisu.*“²⁾

„Grabnica si tare mangaiere sídã sierbiloru tei Christóse... cã fiindu impreunati, se te laudamu pre tine, si se marimu pre *Spiritulu teu* celu intru totu santu.“³⁾

„Pentru aceea si eu peccatosulu intru venirea *santului teu Spiritu* mé rogu bunatatei tale⁴⁾ s. c. l.

„Poterea cea de susu, carea o ai promisú se-o trameti Christóse invetiaceiloru tei acumu plinindu ai *tramisu pre santulu teu Spiritu.*“⁵⁾

„Cu fapt'a precumu te-ai făgaduitu Cuvinte — invetiaceiloru tei ai *tramesu pre Domnedieesculu si santulu teu Spiritu.*“⁶⁾

„Astadi a venitu lucrarea *Preasantului teu Spiritu* Dómne preste Apostoli“ s. c. l.⁷⁾

Astadi *Spiritulu teu* celu a totu puternicu Dómne, celu de o fiintia cu tine, *dela Tatalu se tramite* in limbe de focu.“⁸⁾

1) Stich. Lit. Dom. 50.

5) Stich. 2 Luni 50 Ins.

2) Catav. od'a IV. Dom. 50.

6) Stichov. 1. Luni 50.

3) Icosu Dom. 50.

7) Stich. 1 Marti 50 Ins.

4) Rog. 3. Ins. Dom. 50.

8) l. c. Stich. 2.

„Astadi ai *tornatu* darurile Mangaitoriului Spiritului teu. s. c. l.¹⁾

„Cându ai *tramisu pre Spiritulu teu* Dómnne s. c. l.²⁾

Éta cà s. baserica crede si marturisesce cà acelu Spiritu santu care in diu'a a 50-le s'a tramesu, a stralucitu, a venitu si s'a tornatu preste Apostoli este *Spiritulu lui Christosu* alu Imperatului Imperatiloru alu celui unui nascutu; — invétia si marturisesce cà totu acelu Spiritu este alu lui Christosu, carele s'a promis de càtra Christosu Apostoliloru inainte de mórtea si dupa invierea s'a.

Si ce Spiritu Mangaitoriu a promis Christosu Apostoliloru sei? Pre acela despre care deodata a dísu cà „din alu Lui vá luá si vá vestí loru si vá marturisi despre Elu.“³⁾

Asiá dara espresiunea „Spiritului teu“ nu póte se aiba altu intielesu de catu cà Spiritulu santu are fiinti'a s'a, ese purcede dela Fiiulu.

Acést'a se cunósce si de acolo cà aceea espresiune nu stá „singuratica“ ci in totu loculu impreunatu cu actulu trameterei, venirei si tornarei din partea Fiiului si Cuventului lui Dumnedieu.

Apoi se mai adaugemu cà in càrtile nóstre basericesci nu odata se numesce Spiritulu santu „*alu Tatalui*.“ Ceea-ce inse, precumu recunosc si contrarii credintiei nóstre are intielesulu esírei Spitului santu dela Tatalu.

Déca inse stá acésta — precumu cu adeveratu stá atunci nu vedemu nici o cauza temeinica cà pentru-ce se nu se recunósca totu acelu intielesu si atunci cându Spiritulu santu se numesce alu Fiiului? adeca pentru-ce se nu se recunósca purcederea Spiritului santu dela Fiiulu.

Si cându s. baserica in oficiale sacre pre Spiritulu preasantu ílu numesce alu lui Christosu Mantuitoriului, — nu marturisesce nici face altu-cev'a decátu reinnoiesce adeveririle s. Scripturi, unde Spiritulu santu adese ori se numesce alu lui Christosu.⁴⁾

¹⁾ l. c. Stich. 3.

²⁾ Mar. Stichov. Joi 50 Ins.

³⁾ Jo. XIV, 13, XIII, 26.

⁴⁾ Fapt. Apost. XVI, 6; — Gal. IV. 6; — Rom. VIII, 9; I Petr. I. 11.

Pentru aceea dîce si Cyrilu Alex. că „Spiritulu santu nu e strainu de Fiiulu, — că-ci acel'a se numesce Spiritulu adeverului, dar' Christosu e adeverulu prin urmare dela Elu si dela Domnedieu Parinte purcede.¹⁾

Se ne mai reintórcemu la un'a din marturisirile de mai susu. Anume se dîce:

„Astadi *Spiritulu teu* celu a totu puternicu si de o fiintia cu tine, *dela Tatalu se tramete* s. c. l. Acésta credu, că lamuresce si mai multu cele dîse despre purcederea Spiritului santu si dela Fiiulu cându se numesce „a Fiiului.“ Dar' deodata compróba purcederea dela Tatalu si Fiiulu, — anume dela Tatalu cá isvorulu principalu alu domnedieirei si dela Fiiulu cá principiu din principiu, — pentru-că Spiritulu santu *se tramite dela Tatalu*, dar' acelu Spiritu nu e cev'a fiintia straina esterna, deosebitu de Fiiulu, ci chiaru *a Fiiului* cu care e de o fiintia si a totu puternicu, — prin urmare Tatalu tramitiendu Spiritulu santu tramete Spiritulu Fiiului seu, tramete din aceea esentia, care i-a impartasítu nascându-lu, — precumu si Fiiulu trametiendu Spiritulu santu tramete Spiritulu Tatalui, séu dela Tatalu.²⁾

Dara nu numai atátu, — ci s. baserica marturisesce in officiulu serbatórei espresu că acelu spiritu santu care s'a descinsu preste S.S. Apostoli, este alu Tatalui si alu Fiiului. Éta:

„Pána cându ve veti imbracă cu puterea din inaltime, dîsu-ai Christosu Invetiaceiloru se siedeti in Jerusalimu, éra *Eu* pre altu mangaitoriu *precumu suntu Eu*, pre *Spiritulu meu* si alu Tatalui voiu tramite, intru carele ve veti intarí.³⁾

Asiá dara acelu Spiritu santu care infintiatu s'a descinsu preste Apostoli este Ddieu mangaitoriu cá si Christosu, — si inca Spiritulu Tatalui si alu Fiiului, adeca care fiinti'a s'a o are, séu purcede atátu dela Tatalu cátu si dela Fiiulu. Mai lamurita dovada unde ne mai trebuescu!

---

¹⁾ Epist. synod. ad Nestor. Cfr. S. Basil. ad Amphiloeh. c. 18.

²⁾ Ioannes. Cand. Conc. Flor. sessio 25 l. c. pag. 582 unde espresiunile Tatalui si a Fiiului se demustra din S. Basiliu, Cyrill, Didymus.

³⁾ od'a III Dom. 50.

In legatura inse cu cele produse sub c) se mergemii mai departe intru cunoscerea marturisiriloru s. biserice. — Éta asiá aflamu inca in s. officiu alu serbatórei:

d) „Cádu ai tramisu pre Spiritulu teu Dómne s. c. l.¹⁾)

„Precumu te-ai promisú... acum prin singura fapta *trametiendu* Christósu pre Spiritulu Mangaitorinlu *ai stralucitu* lumini“ s. c. l.²⁾)

„Eu pre scaunulu inaltu parintescu impreuna siediendu *voiu turná* dandu Spiritului din destulu s. c. l.³⁾)

„Cu focu luminédia Christosu spre mantuire, *dandu totu darulu Spiritului.*“⁴⁾)

„Descinderea si venirea santului si de viétia Facatoriului Spiritu intru vedere de limbi de focu spre santii Apostoli *i-ai versatu*“ s. c. l.⁵⁾)

Dreptu aceea s. baserica marturisesce, cá Mantuitoriulu Christosu „a tramesu, a datu, a tornatu a versatu“ pre Spiritulu seu spre santii Apostoli.

Dar' a „tramite s. c. l.“ atát'a insémna cátu a merge, a veni la óresi care-vá terminu prin virtutea — peterea altuia, carea potere e impressa celui ce tramite, — si cá celu ce tramete, — tramete ce e alu seu. — Mai alesu stá acésta despre celu divine unde nu póte se fia vorba de impulsu, ori mandatu. Dreptu aceea tramiterea are sè se intieléga despre originea, purcederea din alta fiantia. Acestu adeveru se cunósce si de acolo, cá nici Tatalu nici s. Treime nu se díce in s.s. scripturi cá tramésa, — ci aceea, cá Fiiulu se tramete de Tatalu, éra Spiritulu santu dela Tatalu si dela Fiiulu, — ceea-ce inse insémna impartasírea fiantiei.⁶⁾)

Si acést'a stá in acestu locu cu atátu mai vêtosu, cu cátu in marturisirile aduse se determina mai de aprópe cá a cui e celu tramesu? — adeca a Fiiului.

---

1) Marir. Lit. Dóm. 50, Luni 50 Stichov.; — Stichov. 2 Merc. Stichovnele Joi 50.

2) Trop. 1. od'a I Dom. 50 Cfr. Can. iamb. — od'a 4 Dom 50.

3) Trop. 1 od'a I Can. Jamb.; Cfr. Trop. 1, od'a VI; Trop. od'a VIII; — Trop. 1, od'a 9 Dom. 50; — Stichov 3. Marti 50 Ins.

4) Trop. 3 od'a IV Dom. 50.

5) Rog. 5 Ins. Dom. 50

6) S. Cyrill. l. 9 in Ioan. 14, 16; — S. Fulgent. l. c. p. 234. — Conc. Flor. sessia 24 Ioannes l. c. pag. 581.

e) In officiulu sacru alu serbatórei ne mai intalnimu cu unele numiri cá acestea, ce se dáu Spiritului santu. Anume: Spiritulu santu carele s'a tramesu Apostoliloru se numesce:

„Spiritulu intieptiunei lui Ddiu.“ „Radi'a Domnedieescei Domnie.“ — „Lumina din lumina purcedietoriu,“ — „marirea lui Christosu,“ — „bunu, dreptu, intiegatoriu, indomnedietoriu, foculu mangaitoriului, focu si din focu purcedietoriu.“¹⁾

Ce aflamu inse în càrtile nóstre basericesci *Cà ce este Christosu cá Fiiulu lui Domnedieu?*

Christosu se preamarese cá „întieptiunea Talalui“ „isvorulu si facatoriulu intieptiunei.“

„Lumina,“ „Sórele celu mare,“ „Incepatoriulu vietiei,“ — „Stralucirea Tatalui“ — „Isvorulu bunatatorulu si alu Domnedieescei mariri“ sórele dreptatei celu intiegatoriu si a indurariloru — „Focu Domnedieescu.“²⁾

Cine nù cunósce din acestea relatiunea de esíre, ori purcedere a Spiritului santu si din Fiiulu cá de o fiantia cu Tatalu celu cerescu? — Credemu cá acést'a nu are lipsa de o esplicare mai detaiata.

f) Se continuamu inse cu marturisirile depuse in sacruulu officiu, — si inca acuma cu acelea care se paru a favorí contrariloru. — Se díce adeca cà:

„Venindu astadi poterea... Spiritului intieptiunei lui Domnedieu, Spiritulu celu ce *din Tatalu* iese si *prin Fiiulu* se aréta nóue Credintiosiloru.“³⁾

„Éra purcedetória din lumin'a cea nenascuta, *Lumin'a* cea cu putere a totu lucratória stralucitória nestricatiósa: A *càruia stralucire* cea de o fiantia cu parintésca putere, acuma *prin Fiiulu* o aréta némuriloru.“⁴⁾

...„Lumina prea de sevêrsítu, carea a stralucitu din lumina, *din Tatalu* celu fora de inceputu de sevêrsítu, si *prin Fiiulu* purcede.“⁵⁾

1) Trop. 1. od'a V; Stichir. 3 Laud. Dom. 50. — Stichov. 1. Marti 50 Manec. — Stichov. 1. Merc. 50, — Vineri 50 Sedeln'a.

2) Rog. Ins. Dom. 50; — Samb. 4 Sept. dupa Pasci, — Marire od'a V. si IX Dom. Las. de carne; — Dom. V od'a IX od'a XI la Pasci, — Joi IV Sept. dupa Pasci Inser. — Dom. VII od'a VII.

3) Trop. 1 od'a V. Dom 50.

4) Trop. 2 irmos. odei III Dom. 50.

5) Stichov. 3 Joi 50 Inser.

Din unele că acestea marturisiri conchidu contrarii că Spiritulu santu *numai* din Tatalu si nu din Fiiulu purcede, că-ci suntu dóue espresiuni *din Tatalu* si *prin Fiiulu*.

Noi inse pre urma invetiaturei s. Vasiliu¹⁾ dicemu că acésta nu infrânge temeulu credintiei nóstre adeverate, că espresiunea aceea *prin* chiaru esíre si nu unélta séu midiu-locire insémna.

Pentru-cà in s. scriptura si in càrtile nóstre basericesci de repetite ori occura că Tatalu tote „*prin Fiiulu a făcutu,*“ — că „*prin Fiiulu l'am cunoscutu pre Tatalu.*“²⁾ Si óre ce insémna acést'a? a buna séma nu altu cev'a decàtu că esenti'a — fiinti'a Tatalui prin nascere s'a impariasítu Fiiului, că-ci in acésta impartasíre cunóscemu in Fiiulu pre Tatalu, si acést'a fire domnedieésca din veci nedespartítu impartasita prin nascere Fiiului s'a făcutu tóte.³⁾

Chiaru asiá trebue se dicemu, că cându se díce, că Spiritulu santu prin Fiiulu se aréta ci se dá, are se insemne că dela Fiiulu ese si — ísi are fiinti'a s'a nedespartíta de Tatalu si Fiiulu. Apoi déca pre Tatalu prin Fiiulu l'am cunoscutu, — pre Fiiulu prin Spiritulu santu, că-ci Fiiulu dá, stralucesce, tórna, imparte Spiritulu santu, — ce-i póte inse torná, stralucí decàtu chiaru fiinti'a s'a Domnedieésca, aceea ce-o are — are dela Tatalu din veci? Pentru-cà unulu este Domnedieu Treime, Tatalu nemutandu-se in faci'a Fiiului, neci fiulu schimbandu-se intru esíre, ci osebirile acelea trei; — si amendóue (adeca nascere si esíre) o lumina unu Domnedieu in veci. Adecu desí Tatalu l'a nascutu pre Fiiulu, dar' nu s'a schimbatu, — nici Fiiulu s'a schimbatu esíndu Spiritulu santu.

Dar' afora de aceea in càrtile nóstre basericesci cetimu nu numai că Spiritulu santu prin Fiiulu a esítu ci si prin Tatalu. Éta

„Prin santulu Spiritu tóta bun'a daruire precumu prin Tatalu si prin Fiiulu impreuna stralucesce.“⁴⁾ Acum'a déca „prin“ nu insémna atát'a că „din“ séu „dela“ Spiritulu santu inca nu stralucesce nu iese nici din Tatalu.

1) De spiritu v. c. II—VIII. 2) Marire Ins. Dom. 50.

3) Cfr. Jo. I. s. Chrys. hom. 2 in Hebr. n. 2.

4) Antiph. vers. 3.

Espresiunea „prin Fiiulu“ este de asemenea întielesu „cu bunavointia“ séu „împreuna lucrare.“¹⁾ Asiá cá precumu se díce cá tóte s'au făcutu prin Fiiulu cu împreuna lucrarea a Spiritului santu, — asiá si Spiritulu santu s'a tramesu ori s'a datu dela Tatalu cu împreuna lucrarea divina nedepar-tita a Fiiului.

Pentru-cá, déca prepositiunea „prin“ insémna alta-ce cá „din“ atunci — precumu bine s'a reflectatu in Synodulu din Florenti'a — in Domnedieire trebue se fie dóue lucrári deosebite, — un'a carea s'a esprimá cu „prin“ si alta cu „din.“ Ceca-ce inse este inconvenientu.²⁾

Cugetu cá pentru aceea se folosescu espressionile „din Tatalu“ si „prin Fiiulu“ cá in acestu modu sè se cunósca cá in procederea Spiritului santu nu suntu dóue ci numai unu principiu, o cauza se arete unitatea fiintiei si indivisi-bilitatea fiintiei de hypostasu.

Pentru-cá Fiiulu este substantialiteru Fiiulu Tatalui, éra Spiritulu santu substantialiteru este Spiritulu Tatalui si alu Fiiului, — de unde urmédia, cá Spiritulu santu purcede din Tatalu si din Fiiulu.³⁾

Acést'a e caus'a, cá Spiritulu santu neci candu nu se dice „nascutu“ ci „purcediatoriu,“ ca sè se arete, cá dela ambii purcede, — pentru-cá de ar' purcede numai dela Ta-talu ori numai dela Fiiulu atunci ar' trebuí sè se dica cá e nascutu. — Dar' s. baserica marturisesce ast'feliu:

„Treime santa pre tene Te marescu, firea cea fora de inceputu, unu Dumnedieu, unu Domnu, trei fegie a Tatalui, a Fiiului si a Spiritului: nenascutu, si nascutu, si purce-diatoriu, pre tene cea sengura si pururea vecinica.“⁴⁾

— Ací e locul cá se facemu amintire si despre o alta marturisire a basericei, carea are asemenare cu cele de sub 7. Anume se canta:

„Sante Domnedieule, carele tóte le-ai făcutu prin Fiiulu cu împreuna lucrarea Santului Spiritu, Sante Tare, prin ca-

¹⁾ carea adesu occuru in cărtilé bas.

²⁾ Sess. 25 Conc. Flor. l. c. p. pag. 584.

³⁾ Conc. Flor. l. c. pag. 587.

⁴⁾ Marire odei VI. Vineri 4 Sept. Postu. — Cfr. Mar. Sambet; 4. Sept. in postu.

rele pre Tatalu l'am cunoscutu si Spiritulu santu *a venitū in lume*, Sante fora de mórte Spirite mangaitoriule, carele din Tatalu *purcedi si in Fiiulu te odichnesci.*"¹⁾ s. c. l.

Éta aci se dîce cã Spiritulu santu din Tatalu purcede si in Fiiulu *se odichnesce*. Dar' ce insémna odichn'a acést'a? Ace'a cã Spiritulu santu purcede din Tatalu cá si din isvorulu nedespartitu si principalu alu Ddieirei, inse prin tóta Dmedieirea s'a se odichnesce in Fiiulu — cã-ci acést'a o-a primitu prin nascere — si inca din veci, pentru-cã nu póte se fie vorba de o odichna temporala transitoria. — Éra Spiritulu santu odichnitu in Fiiulu, prin acest'a adeca esîndu din Fiiulu a venitū in lume asiã cá dintr'unu principiu de principio. Pentru-cã Tatalu este principiulu fora de principiu (Principium principale), éra Fiiulu principiu din principiu (principium de principio).²⁾

In urma: g) vomu dîce unii, cã Spiritulu santu in multe locuri se dîce espresu cã purcede din Tatalu fora sè se amintésca Fiiulu, — si asiã nu ar' purcede si din Fiiulu.

Recunóscemu cã in cãrtile nóstre bisericesci mai de multe ori occuru atari espresiuni³⁾ cá si spre esemplu in officiulu sacru alu serb. Rusal.

„Innoiesce intru noi Spiritulu celu doritu si dreptu, carele *iese din Tatalu* „totu-de-aun'a impreunatu fiindu.“⁴⁾

„Precumu bine a voitu cu sengur'a potere a s'a nestapanitu fiindu *Spiritulu iese din Tatalu.*“⁵⁾

„Pre Spiritulu santu celu ce iese din Tatalu si impreuna cu Fiiulu este inchinatu s. c. l.“⁶⁾

Déca in tóte locurile numai atari marturisiri ar' occure, nu si altele — cá si cele aduse si altele nenumerate, — s'ar' poté dîce cã dar' de cumva totusi Spiritulu santu ar' purcede dela Tatalu, nu inse si dela Fiiulu.

1) Marir. Stichir. Ins. Dom. 50.

2) Hurter. Comp. Theol. dogm. a H. Hurter S. J. oeniponte 1878 T. II. p 122.

3) Cá si la s.s. Parinti cari in unele locuri dîcu cã ese din Tatalu — fora a amintí pre Fiiulu (subintielegîndu pre Fiiulu cá nedespartítu de Tatalu,) éra in alte locuri cá si dela Fiiulu.

4) od'a V. Dom. 50.

5) Trop. 1. od'a V Dom. 50.

6) Stichov. 1. Joi 50.

Dupa-ce aceste marturisiri nu stáu senguratice, neci cà suntu de a se luá abstragandu dela celelalte asiá trebue coprinse. — Dar se dîcemu, cà ar' stá numai asiá, totusi nu demustra contrariulu, pentru-cà acestea marturisiri suntu *affirmative*, nu si *eschisive*, — adeca nu afirma cà *numai*¹⁾ dela Tatalu, ci dela Tatalu, dara cine néga acést'a?¹⁾

Si apoi neci supracitatele marturisiri nu stáu sengure, cà acolo se mai adauge „totu-de-a-un'a impreunatu fiindu“ si „impreuna cu Fiiulu este inchinatu.“ Adecu desî purcede din Tatalu dar' nedespartitu de Fiiulu, — pentru-cà desî se retace persón'a Fiiului, prin acésta nu se néga purcederea si din Elu; de óre-ce nu totu ce se retace se si néga, cu atátu mai vêrtosu cà in S. Scriptura unei persóne domnediesci se ascriu atari proprietati, care altcum fora indoiéla competu si la celelalte.

E bine! Déca inse Spiritulu santu purcede — ese — dela Tatalu si dela Fiiulu — dîcu contrarii — pentru-ce a dîsu totusi Christosu cà dela Tatalu?²⁾ Pertru-ce? respundemu cu s. Augustinu, nu pentru alt'a ce, decátu cà la Elu s'a indatinatu a se referí atátu ce e a Lui câtu si din ce este Elu? — Precumu cându dîce Christosu „*Invetiatur'a mea nu e a mea, ci acelui'a ce m'a tramisu.*“³⁾

Déca inse ací se intielege invetiatur'a Lui (Christosu) desî dîce cà nu e a lui, cu câtu mai vêrtosu este de a se intielege acolo cà Spiritulu santu dela elu purcede unde asiá dîce: „*din Tatalu purcede*“ cá se nu dîcá „*din mine nu purcede.*“ — Pentru-cà dela cine are Fiiulu cá se fie Domnedieu (cà-ci e Domnedieu din Domnedieu) dela acel'a are a buna séma cá dela Elu inca se purcéda Spiritulu santu, prin urmare Spiritulu santu cá se purcéda si dela Fiiulu cá si cum purcede de la Tatalu, are dela Tatalu.“⁴⁾

1) care cuventu le place contrariloru a adauge.

2) Jo. XV. 26. 3) Jo. VII 16.

4) S. Aug. de Trint. I. 15 n. 47 et trac. 99 in Joan. n. 8. „Cur putas, nisi quemadmodum ad eum solet referre et quod ipsius est, de quo et ipso est? Unde illud est, quod ait. „Mea doctrina non est mea, sed ejus qui me misit. (J. 7. 16.) Si igitur intelligitur hic ejus doctrina, quam tãmea non suam, sed Patris dixit; quanto magis illic intelligendus est de ipso procedere Spiritus s.,

Pre urm'a acestoru adevăriri chiare si luminate vomu dîce dara, că credinți'a bisericej nóstre despre purcederea Spiritulu santu, este intemeiata, ea este adevărata credinți'a a bisericej, consóna cu invetiatur'a stramosiésca. Si numai sufletu nepreocupatu se recere că acést'a sè se recunósca de fie cine cá atare.

Credemu dar' si marturisimu că Spiritulu santu este Domnedieu adevăratu de o fiintia cu Tatalu si cu Fiiulu, — credemu si marturisimu, că Spiritulu santu precumu este Spiritulu Tatalui si alu Fiiului asiá purcede din Tatalu si din Fiiulu, că dintr'unu principiu dintr'o causa prin un'a si aceeași suflare si facultate productiva.

Si pentru mai chiara si substila esplicare a acestei procederi divine fia ací insemnatu Respunsulu datu Greciloru in synodulu Florentinu de cătra cardin. Ioanu.

Fiiulu primindu in nascerea s'a din veci dela Parintele cerescu de o fiintia cu Elu, pre Spiritulu santu, si asiá avendu aceeași facultate sî fiintia că si Tatalu, se crede că si tramete acel'a santu Spiritu inse asiá că Tatalu remane radacin'a si isvorulu Domnedieirei, care (Tatalu) inse dupa-ce substantia nedivisibila, érași se primesce că o substantia si ipostasu nedespartítu, si acést'a pentru aceea, pentru-că substanti'a Tatalui de ipostasulu seu se destinge numai cu mintea nu si cu fapt'a.¹⁾ — Asiádara Tatalu este ipostasu substantialu, pre Fiiulu l'a nascutu in modu substantialu, si s'a nascutu érași insusi ipostasu substantialu, asiá inse că aceste dóue feçie (ipostasuri) remanu unu Domnedieu o mica fire, cu carea impreuna si nedespartítu se cunósce Spiritulu santu.

Deóre-ce inse in s. scriptura Spiritulu santu se dumesce a Tatalui si alu Fiiului, urmédia că amendoi sufla pre Spiritulu santu. Afora de aceea Christosu cu privire la Tatalu de dupa Domnedieire a dîsu: „Eu si Tatalu un'a suntemu, —

ubi sic ait „Dè Patre procedit, ut non diceret: De me non procedit? A quo autem habet Filius ut sit Deus (estenim de Deo Deus) ab illo habet utique, ut etiam de illo procedat Spiritus s.; ac per hoc Spiritus s. ut etiam de Filio procedat, sicut procedit de Patre, ab ipso habet Patre,“ Cfr. Hurter. l. c. T. II p. 121.

¹⁾ Cfr. Mar. od'a III Sambet'a Lasat. de carne si altele nenumerate mai alesu in Paraseme.

Eu sum in Tatalu si Tatalu in mene... Celu ce me vede pre mine, vede pre Tatalu meu.“¹⁾

Dreptu aceea in cele două persoane numai o unica potere sufletoria si trametitoria existe. Si desi numai unica suflare si misiune este, se crede totusi a se tramite mai cu seama dela Tatalu, dela care avendu Fiiulu un'a si aceeasi facultate, dinpreuna cu Tatalu este uniculu principiu alu Spiritului santu, fora inse a-se face confundarea persoaneloru.

Pentru-că Tatalu că Tata este nenascutu; Fiiulu inse este Fiiulu si nascutu, asiá, că intre Tatalu si Fiiulu existe óresi-carev'a ordu că si intre causa si causatu: éra Spiritulu santu se dispune către Tatalu si Fiiulu fora a esistá coffusiunea persoaneloru divine. — De óre-ce cându Tatalu nasce pre Fiiulu, acestui'a-i comunica substanti'a s'a, in câtu adeca aceea i-se póte comunicá, — éra Fiiulu substanti'a ast'feliu primita o comunica Spiritului santu intru câtu aceea i-este comunicabila, dar' remane totu-de-a-una un'a si aceeasi substantia cu carea Fiiulu se nasce, éra Spiritulu santu purcede.

De aci apoi urmédia, că Tatalu este uniculu principiu, unic'a causa anume a Fiiului dupa nascere si a Spiritului santu dupa purcedere, éra Spiritulu santu purcede din Tatalu si din Fiiulu.²⁾

Preafrumosu marturisesce s. baserica modulu acest'a a purcederei cându díce „Pre Fiiulu din Tatalu si pre Spiritulu marescu că din *Sóre* (Tatalu) — *Lumina* (Fiiulu) si *Raza* (Spiritulu s.), inse pre Fiiulu dupa nascere, că si nascere este, éra pre Spiritulu dupa esire că si esire este.“³⁾

II.

Deslucindu in acestu modu obiectulu principalu alu serbatorii Rusalieloru, vá fí se trecemu la altu obiectu insemnatu ce ni se mai descopere in officiuulu sacru alu numitei serbatori, — adeca la acel'a alu „lucrarei si alu effectului preamaritu alu darului Spiritului santu aretatu in S.S. Apostoli si prin acesti'a intru intemeierea eterna a s. baserice.

¹⁾ Jo. X. 14.

²⁾ Conc. Flor. l. c. Sess. 24 et 25 pagin'a 581—585 Cfr. sess. 22 pag. 573.

³⁾ Marir. odei IV Dom. Lasat. de carne.

S. baserica urmarindu in oficiulu sacru alu serbatórei din pasiu in pasiu marturisírea s. scripturi intru descrierea modului lucrarei si venírei Spiritului santu, deodata cu preamarírea Domnedieirei Spiritului santu ne invétia si despre poterea lucrarei darului Spiritului santu manifestata in S.S. Apostoli.

Se vedemu dara cà in ce stà acésta lucrare, acestu effectu alu darului Spiritului santu?

E dreptu cà Mantuitoriulu nostru cá Domnedieu si omu a vestitu cuventulu adeveturiloru ceresci, acestea le-a intaritu cu dovedirea poterei sale domnedieesci, si plinindu economi'a legi noue a pusu temeli'a imperatiei sale pre pamentu.

Dar' insusi Mantuitoriulu a asemenatu imperati'a ceriului graantiului de mustariu, care desî e mai micu decâtu tóte sementiurile, totusi crescîndu se face mai mare decâtu tóte verdetiele si se face copaciu câtu vinu paserile ceriului si locuescu in ramurile lui.¹⁾ — Ast'feliu si Cuventulu, respective imperati'a lui Domnedieu vestita mai antâiu fiiloru lui Israilu a trebuitu sè se predice, sè se latiésca la tóte popórele lumei primindu pe acestea sub scutulu seu Domnedieescu.

Complinírea acesteia, adeca intemeierea esterna a imperatiei lui Domnedieu Isusu Christosu a binevoítu a-o effectuí cu deosebit'a lucrare a Spiritului santu. Lucrarea acésta a Spiritului santu — carele santiesce tóte²⁾ a avutu se santiésca si se aduca la cunosciinti'a adeveturului lumea intréga.

Spre acestu scopu inaltu, Spiritulu santu si-au alesu de instrumentele sale folositóre pre S.S. Apostoli pre acei'a cari de càtra insusi Christosu s'au alesu din lume spre dovedírea mantuírei lumei prin Isusu Christosu si spre plinirea vocii lui Domnedieu adeca a santírei ómeniloru.³⁾

Cum eráu inse acesti alesi ai lui Christosu, aceste instrumente ale Spiritului santu mai nainte de venírea Spiritului santu?

¹⁾ Math. XIII, 31.

²⁾ Stich. Joi Ins. 50.

³⁾ Jo. XV, 16. Thes. IV. V.

S.S. Apostoli au fostu invetiaceii Domnului, impreuna cu Elu au petrecutu, au audîtu invetiaturele divine, au fostu martori minuneloru implinite, si din faptele care, afora de Isusu — nime altulu nu a făcutu,¹⁾ prea usioru s'ar' fi potutu convinge atâtu despre misiunea divina, cătu si despre adeverulu invetiatureloru de cătra Isusu predicate.

Scimu că Mantuitoriulu a luatu deosebu pre invetiaceii sei, i-au instruat despre mysteriale imperatiei lui Domnedieu, — si că unor'a, cari aveáu se continue realisarea opului mantuiri li-a aretatu cele ascunse din inceputulu lumei.²⁾

Pre lînga tôte acestea inse cum i-gasimu? cum i-cunoscemu pre Apostoli mai nainte de primirea darului Spirituluu santu?

I-cunoscemu că pre unii, cari fiindu inca Isusu cu ei, pre Acel'a nu l'a preceptu, că-ci ochii loru eráu impaengenati,³⁾ — au voitu se-lu parasésca,⁴⁾ — au cugetatu că Christosu vá intemeiá o imperatia puternica pamentésca in carea dînsii voru avé locurile de frunte, — s'au făcutu cërta intre ei, că care e mai mare intre ei,⁵⁾ — s'au indoitu in Domnedierea lui si nu l'a cunoscutu,⁶⁾ si cându l'a prinsu toti l'a parasitu, éra s. Petru l'a si negatu.

Apoi macar'-că Christosu a comprobatu inviarea s'a, si prin acést'a a asecuratu adeverulu cuventelor s'ale: s.s. Apostoli totusi s'au indoiiu in inviarea Lui, si totu nu a depusu cugetulu despre intemeierea unei imperatie pamentesci de cătra Isusu Christosu.⁷⁾

Nu numai n'a predicatu evangeli'a, ci de fric'a Jidoviloru au siediutu cu usiele incuiate.

Si pentru-ce tôte acestea? Pentru-că „nu erá inca Spiritulu, că-ci Christosu nu erá preamaritu.⁸⁾”

1) Jo. XV, 24.

2) Math. XIII, 11—35; — Marc. IV, 10, 34, — Jo. XV, 15

3) Luc. IX, 45.

4) Jo. VI, 61.

5) Math. XVIII, 1; — XIX, 27; — XX, 20; Marc. IX, 33; X, 35; — Luc IX, 46.

6) Jo. XIV, 6—13

7) Fapt. Apostoliloru I, 6.

8) VII, 39; Luc. XII, 12.

Dara óre totu asiá au remasu S.S. Apostoli? O nu! cá-ci éta cum ne deslucesece s. baserica stramutarea aceea deosebita intrevenita in ei prin lucrarea Spiritului santu:

„Iubitorii Mantuitorului de bucuria s'au umplutu, si indrasnéla au luatú cei ce se temea mai nainte: cá Spiritulu santu adi s'a descinsu presté cas'a invetiaceiloru“ s. c. l.¹⁾)

Darulu acestui Spiritu preasantu pre „pescari, ritori de Domnedieu i-au aretatu“ si i-au rauratu luminandu-i,“ „buzele intarindu-i,“ si „Spiritu dreptu intrénsii innoindu,“ — din „neinvetiati intiepleti,“ si, prin cunoscenti'a lui Domnedieu ceresci tainuitori au făcutu.“²⁾)

„Poterea Domnedieescului Spiritu venindu preste Apostoli limbele loru s'au impartítu vediute cá nesce focu, care pre dénsii nu-i-au arsu, ci mai vêtosu i-au rauratu.“ — Imbrecandu-se cu poterea de susu „odichnita a făcutu anim'a“ Apostoliloru, si „se audiá dela invetiacei lucru strainu si a fora de legile firei,“ pentru-cá luminandu-se cu suflarea stralucitória de susu,“ limbele altoru neamuri s'au insusítu intrénsii, cá cu acele se faca toturoru cunoscuta pre s. Treime.³⁾)

Venindu Spiritulu santu influintiatu preste Apostoli, pre acestia cu raz'a domnedieescei Domnie i-au luminatu la minte, si „siediendu preste ei pre in vedere de focu, zidesce intrénsii aducerea aminte a cuvintelorú celoru de ómeni mantuitórie spre laud'a si marirea lui Domnedieu.“⁴⁾)

„Raz'a Spiritului santu i-au unsu pre invetiacei de Apostolii lumei, — deóre-ce „Vrednici'a cea dorita de Apostolii Sioneni, Spiritulu santu cu suflare de focu o a intaritu,“ cá asiá „se arete prin domnedieescu indreptariu de taina venirea si ronduél'a intruparei,“ — „se plínésca in lume voile cele mantuitórie.“ Acelu Spiritu santu i-au intaritu cá „se gonésca negur'a eresuriloru de pre pamentu si se luminedie

¹⁾ Sed. odei 3. Dom. 50.

²⁾ Trop. 1. Catav. III Dom. 50, — Stichir. 3 Ins. Dom. 50; Sed. 1, 3 Dom. 50; Marir. Litiei Dom. 50; — Rogat. Inser. Dom. 50.

³⁾ Sed. od'a III; Trop. 2 od'a I; — Trop. 1, od'a IX Dom. 50. Stichov. Marire Luni Inser. 50.

⁴⁾ Stichov. 1. Marti 50; Trop. 1, od'a VIII; stichov. 2 Ins. Dom. 50; — Stichir. 2. Merc. 50.

sufetele credintiosiloru a predicá toturoru unimea Treimeii cei adeverate si in tocm'a in fiintia.“¹⁾

Din acestea marturisiri luminatu se cunoşce, că lucrarea darului Spiritului santu, si efectulu poterei sale divine s'a aretatu intru deplin'a straformare spirituala a Invetiaceiloru, spre acelu scopu, că fiindu dēnsii inzastrati cu poterea de susu se póta continua, lati opulu rescumperarei, se póta si in tóta lumea intemeiá imperati'a lui Domnedieu; — fora temere se póta fi lui Christosu marturi'a incependu din Ierusalimu până la marginele pamentului; — si cu cutezēla se póta predicá evangeli'a la tóta faptur'a, că ast'feliu intariti cu Spiritulu santu cu adevratu sē se faca stelpi si intarierea adeveralui si se zidēca baseric'a pe pétr'a cea din capulu unghiului.²⁾

III.

Prin venirea si impartasirea Spiritului santu inse nu numai s.s. Apostoli s'au luminatu, ci ei s'au făcutu intieplepti pentru aceea că „din nóptea cea adēnca prin stralucirea Spiritului se scóta popóra nenumerate,“ — prin trēnsii tóta lumea se-o luminedie a onorá pre Preasanta Treime.“³⁾

Darulu „Spiritului celui mangaitoriu dela Apostoli incependu au trecut la credintiosi,“ cā-ci venindu domnediesculu Spiritu, „versulu celu ce se impartisē de de multu a celoru ce reu se intocmea, intr'o unire Domnedieesce i-au impreunatu si intr'o unire i-au chematu.“⁴⁾

Prin venirea Spiritului santu „lumea intrēga s'a luminatu“ — „tóte s'au umplutu de cunoşcinti'a lui Domnedieu,“ — „pecatele toturoru s'au topitu,“ — „limbele maririle lui Domnedieu si cunoşcinti'a Treimeii av invetiatu,“ aducându-ne pre toti la adevrat'a impartasire cu sene.⁵⁾

Spiritulu santu „a venit pre pamentu, si pamentulu s'a santitu facatoriului,“ — marginile pamentului prin Apos-

1) Catav. od'a VI Trop. 2; Stichov. 2 Merc. 50; Sed. Joi 50. Stichov. Joi si Vineri 50.

2) Luc. XXIV, 47 Ephes. II 20.

3) Trop. 2 od'a III, Rog. Ins. 4; Marire Luminat. 50.

4) Stichov. 2 Dom. 50; Trop. 1 od'a III; — Conlacu Serb. Cfr. sedel. merc. 50; — Stich. 1 Luni Inser.

5) Sed. 1 Dom. 50; — Trop. 1. od'a VI, 50; — Stich. 3 Luni 50.

toli s'au umplutu cu domnedieésca bunetate si cu putere cereésca.“¹⁾ — Prin venirea Spiritului santu „din Sionu a esítu legea, darulu Spiritului celu in chipulu limbелору de focu.“²⁾

Asiá dara effectulu lucrarei darului Spiritului santu a fostu nu numai cà pre Invetiaceii Domnului i-au unsu de Apostolii lumei, ci si plinirea intemeierei esterna a basericei lui Christosu, — intru — câtu din aceea dî toti intr'o unire s'au chiamatu cá se fie ziditi spre lacasiulu lui Domnedien intru Spiritulu santu.“³⁾

„Celu preainaltu s'a scoboritu óre-cându si limbele amestecandu pentru indrasné'la facerei de turnu, intru pedépsa a despartítu némurile: ast'feliu intru scoborírea Spiritului santu impartíendu-se acum'a limbe de focu intr'o unire pre toti i-au chematu.“⁴⁾

Precându s. baseric'a in modulu pâna ací espusu lamuresce si pertractédia in officiulu sacru alu Serbatórei obiectele principale ale credintiei nóstre; pre atunci in acelu oficiu talcuesce si insemnatatea unoru impregiurari detiermuritórie ale descínderei Spiritului santu, aludându si la o disciplina antica basericésca cu Serbatórea Rusalieloru impreunata. — Ceea-ce amesuratu scopului acestei scrieri nu potemu trece cu vedere. — Anume:

a) In Faptele Apostoliloru cetimu, cá Spiritulu santu or'a a 3-a a dílei a venitu preste Apostoli. — Si pentru-ce? Éta asiá ne invétia s. baserica despre insemnatatea acestei impregiurari: „In or'a a *trei'a* cu adevératu, a impartítu darulu, cá se arete si onoredie *trei* feéie intru singurimea puterei.“⁵⁾ — Credemu cá acésta marturisire nu are lipsa de Comentariu.

b) Apói totu de acolo scimu, cá Spiritulu santu s'a descínsu in *limbi cá de focu*. — Si pentru-ce? Éta câtu de frumosu ne invétia s. baserica despre insemnatatea acesteia.

---

¹⁾ Stichov. 2 Joi. 50; — Stich. 3. Marti 50 Ins.

²⁾ Od'a V. Cat.

³⁾ Eph. II, 21.

⁴⁾ Condaacu serb.; — Marir. Stichov. Dom. 50 Ins. Cfr. Prof. Ezech. Paremi'a III; — S. Joanu Chrysost. Hom. II in Pent. si hom. 35 in I. Cor.

⁵⁾ od'a I Trop. 3. Dom. 50.

„Moise in munte a vediutu pre cel'a ce erá in focu: dar' si la vediatorii de Domnedieu si intieptii Apostoli Spiritulu acumu in chipu de focu s'a descinsu, cá dupa adeveru se le arete loru, cá unulu este Domnedieu celu ce a graitu atunci, si acumu intru aceeași unime a firei.“¹⁾

c) Este de sciutu; cá in vechime s. botezu se conferea celoru chiamati numai in anumite serbatori cá spre es. la Botezu, Pasci si Rusalie. — E dreptu cá cu stramutarea impregiariloru si acésta disciplina cá si altele a incetatu, — dar' baserica cu Spiritulu seu conservativu totusi le-au retienutu acelea in officiulu sacru. — Acésta credu a-o aflá si in officiulu sacru alu serbatórei Rusalieloru. — La acésta aludédia pairimi'a III. luata din profeti'a lui Ezechielu,²⁾ unde se díce „si voiú stropí preste voi apa curata, si ve veti curatí de tóte necuratieñiele vóstre.... Si voiú dá voue anima nóua, si Spiritu nou voiú dá intru voi“ s. c. l., — pentru-cá in botezu cu adeveratu se curatiescu tóte necuratieñiele, si anima nóua se zidesce intru noi. — La acésta s'ar' vedé a se referí si Trop. I. od'a IV. Dom. 50 unde asiá cânta S. baserica „Baí'a cea domnedieesca a nascerei cei de a dóu'a, amestecandu-o cu Cuventulu prin fírea cea alcatuita, cá o plóia îmi isvoresci mie isvoru din nestricatiós'a cóst'a t'a cea impunsa, O Cuvinte a lui Domnedieu, sigilandu cu caldur'a Spiritului.“ Cà-ci botezulu stá din cuventu si din plóia (apa) cá de isvoru, carea se sigilédia cu caldur'a darului Spiritului santu. — Ap'a botezului este simbolisata prin ap'a ce cursese din cost'a facatória de vietia a Mantuitoriului.³⁾

Fiindu acum'a in cele pâna aci pertractate espuse si lamurite dupa potintia obiectele tainice si preamarite co-prinse in officiulu sacru alu serbatórei, vá trebui se dícemu cu s. baserica cá acelea mysteria pre dreptu cores-pundu poterei si marirei lui Domnedieu celu ce le-au facutu, cá „vrednicu si cuviosu lucru este ceriuriloru cuventatórie cu limbi in chipulu focului a vestí némuriloru ma-

1) Stich. Ins. Merc. 50.

2) XXXVI, 25.

3) Cfr. si Sedel. 2 Luni 50. — Tract. de triplici Deo, Summa Concil. I. c. pag. 45.

rirea lui Domnedieu celui ce a infrumsetiatu ceriurile cu focu si-a luminatu acésta lume cu Fiiulu si cu Spiritulu.“¹⁾

In faci'a insemnataei inalte a serbatórei Rusalieloru, cu dreptu cuventu se póte numi aceea „mare“ si „onorata,“ — aieve merita numirea data ei de càtra S.S. Parinti cá:

„Metropole“ si „vervulu bunatatíloru,²⁾“ — cá capulu toturóru serbatoriloru, si serbatórea serbatoriloru,³⁾ — séu precumu preabine ó numesce s. baserica cà e „serbatórea cea dupa serbatória si cea mai de pre urma.“

Altcumu se fia aci insemnate si alte numiri sub care occuru serbatórea Rusalieloru in càrtile nóstre basericesci, la s. parinti si in gur'a poporului: Anume se numesce

„*Diu'a a Cincidiecelea*“ (Pentecostes) pentru-cà dela diu'a Inviarei pàna la acésta serbatória suntu cincidiecei de díle, — Desí numirea acést'a s'a datu nu numai insasi serbatórei, ci si tempului intregu dintre Pasci si Rusalie.

„*Serbatórea Spiritului santu*“ pentru ratiunile pertrac-tate faci'a de Spiritulu santu.

Serbatórea intemeiarei basericei si a unirei popóreloru, — díu'a lezei nóue si deplinite a lezei darului si Spiritului santu, — díu'a nascerei basericei crescinesci. (S. Chrysost. hom. in Pent.) — numirea mai generala inse este:

Serbatórea Rusalieloru probabilu de acolo cà in aceea spre symbolisarea daruriloru Spiritului santu baseric'a si casele credintiosíloru cu flori si cu ramuri verdi se infrumsetiédia.⁴⁾

IV.

Acum dupa-ce amu cunoscutu obiectele officiului sacru din serbatória din cestiune, se consideramu pre scurtu si partíle constitutive ale acelu Officiu

Conferindu officiulu divinu alu Rusalieloru cu oficiale sacre ale altoru serbatori, si chiar' cu caracterulu solemnu alu dílei de serbare, aflamu cà acelu officiu are óre-carev'a caracteristica deosebita.

¹⁾ Stich. 1. Marti 50 Inser.

²⁾ S. Chryst. in exond. hom. de Sanct. Pentec.

³⁾ Euseb. Vita Const. l. 4. c. 64.

⁴⁾ Cfr. S. Hyeronimu ad Heliodorum opusc. Select. S. Patrum t. XI pag. 231 edit. Oeniponti 1870.

Caracteristic'a acest'a stà intr'aceea:

a) cã cu s. liturgia a lui Ioanu gura de aur¹⁾ este impreunatu si officiulu Inseratului, si cã la acestu din urma se implinesce „servitiulu inchinarei genunchiloru.“

b) cã desî aceste officia suntu impreunate — ceea-ce altu-cumu e neindatinatu — totusi coprinsulu generalu alu ambeloru este deschilinitu, si potemu dîce cã de o parte s'ar' vedé a stá in contrastu cu caracterulu de bucuria alu serbatórei. — Pentru-cã, pãna cându officiulu Manecarei si s. Liturgia púrta pre sine espressiunea unei bucurie spirituale, pre atunci la officiulu Inseratului atãtu cu cuventulu, cãtu si cu actiune symbolica se manifesté dia Spiritulu intristarei, alu penitentiei si alu infrãnarei.

Si óre ce e caus'a, cã s. baserica intr'o serbatóre asiá de insemnata; stralucita si plina de bucuria Spirituala, a asediatu acestu officiu alu intristarei si alu infrãnarei.

Causele acestei dispusatiuni salutarie a buna séma nu suntu altele, decãtu cã s. baseric'a voiesce cá Credintiosii, acum'a cându prin serbatórea Rusalielornu asiá dicundu se incheia memori'a plinirei promisiunei si a tóta tain'a cãta este, adeca opulu mantuírei, dénsii

1. aducãndu-si aminte, si reculegandu tóte darurile, tóte bunatãtíle si indurarile cu care i-au cercatu si coprinsu preabunulu Domnedieu mai alesu prin lucrarea mantuirei; in rogatiuni pie se deia espressiune semtiementeloru sale de multiamita fiésca. — Deodata inse recunoscãndu-si nepotintiele si lipsele sale se céra si mai departe impartasírea aceloru indurari domnedieesci, cá ast'feliu indurarile lui Ddieu se cumpanésca foradelegile nóstre, si adênculu aceloru indurari se-lu puna in contra foradelegiloru nóstre.

2. cá aruncãndu ast'feliu sperarea sufletulu in adenculu indurarei divine prin rogatiuni si actele umilintiei se imblândiésca pre a totu puterniculu Ddieu si se-si cascige ertarea pecateloru ori foradelegiloru comise in decursulu celoru 50 de díle de bucuria sufletésca si in acelu modu sè se faca demni vietiei esterne fericite symbolisate prin decursulu ce-

---

¹⁾ Carea inca se incepe cu „Imperate cerescu mângaitoriulu.“ si celea-lalte.

loru 50 dîle ale inviarei.¹⁾ — Sêu dupa cumu dice s. Vasiliu fația de acestu scopu alu servitiului inchinarei genunchiloru cá „Beti'a sè se vindece prin postu, cânturile scandalóse prin psalmi, — rîsurile prin lacreme sè se inlocuésca, — in locu de jocu sè se ingenunchia, in locu de aplaudarea maneloru sè se bata peptulu, — si in locu de frumseti'a vestminteloru sè se arete umilintia.“²⁾ In urma 3. s. baserica l'a asediatu acestu officiu alu intristarei si alu infrânarei pentru aceea cá prin actele de umilintia si de cerere descoperite in rogatiuni de indurare sè se céra, sè se midiolocésca „pace“ „deslegare“ si „ertare de pecate“ acoloru credintiosi, cari fiindu órecându impartasîti in darulu mantuîrei acum intru bun'a credintia si intru sperarea inviarei au adormitu, cá asiá si acestia sè se faca partasi vietiei eterne câscigate prin Isusu Christosu facatoriulu vietiei si alu sfêrsîrei.

Semtiementele aceste de pietate sí de infrânare se talcuescu apoi si prin acelu actu symbolicu cá rogatiunile servitiului inchinarei genunchiloru se simplinescu cu genunchi plecati, — ceea-ce altu-cumu mai alesu in Domineci si in serbatori este neindatinatu si chiaru opritu.

Fația de acestu servitiu alu „Inchinarei genunchiloru“ este inca de observatu cá acel'a de dupa coprinsulu seu s'ar' poté impartî in 2 pãrti, contienende fie-care parte câte 3 rogatiuni. — Din acestea rogatiuni cele 2 deintaiu au referintia la cei vii, — éra a 4-a si a 5-a la cei repausati, — precându rogatiunile a 3-a si a 6-a suntu rogatiuni de séra. —

Preste totu coprinsulu acestoru rogatiuni indreptate cátra Tatalu si cátra Fiiulu lui Ddieu dovedescu:

a) adeverulu credintiei nóstre de domnedieîrea cea de o fintia a S. Treime, precumu si purcederea Spiritului santu dela Tatalu si dela Fiiulu,

b) in cele 2 din taniu se invóca darurile lui Domnedieu pentru lipsele sufetesci si trupesci ale credintiosîloru, — éra

---

¹⁾ S. Basil. De Spiritu s. c. XXVII. Opust. select. T. XXXI pag. 132.

²⁾ S. Bas. hom. 14.

c) in rogatiunile a 4-a si 5-a se cere repausulu sufleteloru: parintiloru, fratiloru, sororiloru, filoru, rudeniiloru si toturoru celoru de o credintia, pentru-cà — cumu se róga s. baserica — „nu cei ce suntu in iadu îndresnescu a-ti aduce tfe marturisiri, ci noi cei víi aducemu rogatiuni de indurare si jertfe pentru sufletele loru.“¹⁾

Coprinsulu acestoru 2 rogatiuni pentru morti preafumosu dovedescu adeverulu credintiei basericei nóstre despre existintia „Purgatoriului“ a locului curatirei.*)

Si deóre-ce vorbimu despre servitiulu inchinarii genunchiloru, — fačia de caus'a asiediarei, si modalitatea implinirii acelu servitiu afiu de folosu a adnotá ací marturisirea canonistului Matheiu Blastaras.

Acest'a pre urm'a marturisirii S. Vasiliu „de Spiritu s.“ C. XXVII l. c. in Nomo canonulu seu despre datinele necrise ale basericei ast'feliu marturisesce: „Tempulu intregu alu celoru 50 díle (Pentecostes) cá si unu ce inchisu intre marginele numerului de 50 — este argumentulu invariarei ce va se fia. Un'a si cea deintaias dí (adeca a Pasciloru) de siepte ori inmultita, complinesce si face cele 7 septamani ale celoru 50 de díle (Pentecostes). — Pentru aceea si S. Vasiliu prea bine meditandu tóte cele divine pentru serbatórea venírei Spiritului santu a compusu acestea rogatiuni de impecare, invetiandu poporulu cá acelea se le implínésca cu fiesca supunere si cu genunchi plecati, cá ast'feliu se dovedésca cá marirea si Domni'a toturoru se cuvine Spiritului santu celui de o fiantia Domnedieésca.

Neci cumu inse nu a cugetatu a dispune cá acelea rogatiuni sè se cetésca in ór'a a 3-a a Dominecei si a celei 50 díle, adeca in aceea óra intru carea Spiritulu santu s'a descinsu preste Apostoli; pentru-cà nu erá cuvénintiosu cá díu'a aceea a Dominecei si deodata a celei 50 de díle (Pentecostes) carea cá interpretele solemnitatei Spiritului santu si alu legislatiunei basericei este plina de mysteria inalte: sè se intunece séu sè se deslege.

---

¹⁾ Rogatiunea 5.

*) Despre acestu adeveru cu alta ocaσιune mai aprópe vomu tractá.

Dreptu aceea a asediatu cá acelea rogatiuni sè se cetésca la Inseratulu acelei dîle, cându adeca Dómn'a dîleloru acumu cátra capetu se apropia si-si iá inceputulu diu'a urmatória: pentru-cá dela ór'a 7 (adeca prim'a dupa médiadi) ne amu indatinatu a numerá inceputulu dîlei urmatórie, si acésta e aprobatu nu numai prin legile basericesci si politice ci si cele astronomice; desí multi cugeta a nu fire la locu cá acelea rogatiuni la Inseratu sè se cetésca, si ast'feliu, venírea Spiritului santu sè se óresi-cum celebredie in diu'a urmatória s. c. l.

Apoi adauge „cu ingenunchiari senguratice repetîte si cu aredicarile trupului implinimu acestea rogatiuni pentru aceea, cá prin acést'a cá si prin esemplu se aretamu cá erámu cadiuti, dar' prin truparea Creatoriului nostru éراسi ne-amu inaltiatu la cele ceresci.“¹⁾

Din acésta marturisire a lui Blasteres mai invetiamu cá auctoriulu rogatiuniloru ingenunchiarei se crede a fire S. Basiliu — Éra cá de intregire la aceea unde dîce „cá se nu se celebredie venírea Spiritului santu in diu'a urmatória“ se observamu, cá „Luni“ dupa Domineca de 50 dîle cu adeveratu e si insemnata celebrarea „Amintírei despre aretarea a totu poternicului si Preasantului Spiritu. Unulu din Treime, Domnedieu de o fiantia si marire cu Tatalu si cu Cuventulu“ — deci in aceea dî se serbédia insasi „amintírea Spiritului santu“ precându in Dominec'a 50 mai multu numai actulu descinderei.“

V.

Déca s'a consideratu pâna ací obiectele serbatórei si pârțile constitutive ale officiului sacru: se dîcemu ceva si despre istoriculu serbatórei nóstre.

Serbatórea Rusalieloru de dupa nume a fostu cunoscuta si in legea vechia,²⁾ — si cumu amu atinsu mai susu intre modalitatea venirei Spiritului santu si a instituírei legeri vechi este óresi carevá asemenare.

Abstragandu inse dela acést'a trebue se dîcemu cá serbatórea din cestiune intru vechimea si de dupa spiritulu

---

¹⁾ Goar „Euchologion sive Rituale Graecorum Venetiis 1730 edit. sec. pag. 605. ²⁾ Cant. Esir. XXXIV.

seu este de originea apostolica. Pentru-că abiá se pôte crede că S.S. Apostoli cari in aceea dî au primitu darulu cerescu, ca dîcu ei, se nu fî celebratu in totu anulu memori'a acelei intemplari minunate aretate intru ei.

Si acésta e caus'a că S. Epiphaniu, S. Augustinu si altii pre bas'a celoru din Faptele Apostoliloru (II. 1; — XX, 16;) si a celoru coprinse in (I Cor. c. XVI. 8.) affirma că acésta serbatóre s'ar' fî celebratu chiaru de cătra S.S. Apostoli.

Desi acést'a nu se sustiene de cătra toti dar' aceea se adeveresce că originea serbatórei se intende in tempii apostolici, — si că serbatóre legata e cunoscuta din véculu alu II-le. Ireneu¹⁾ Origines,²⁾ Tertulianu³⁾ facu amintíre de acésta serbatóre, — precumu si Constitutiunile Apostolice.⁴⁾

Serbatórea acést'a in vechime se tienea 7 dîle că s.s. Pasci, — adi inse in forulu esternu se celebrédia 3 dîle. — Pre lînga tóte acestea inse caracterulu serbatorescu in oficiulu divinu se sustiene pâna adi, si inca in cele 6 dîle a septemânei celoru 50 dîle, — care dîle nu numai că se numescu: „Luni, Marti s. c. l. cea de 50 dîle“ ci intregu oficiu din acestea dîle pâna Vineri la Inseratu eschisivu se ocupa cu insemnatatea mysteriului descinderei Spiritului santu, — si asiá introptirea serbatórei se face la a 6-a dî cându se canta tóte ale serbatórei că si in dîu'a serbatórei.

Se mai amintímu aci, că spre dovedirea caracterului serbatórei se referesce si aceea dispusatiune a bisericei, că 1) in septeman'a acésta de 50 dîle este deslegare de postu, — si se lasa sî jumetatíle din oficiulu óreloru, — 2) că déca in Domic'a de 50 dîle ar' cadé „Affarea capului S. Ioanu botez. atunci oficiulu acestui'a se cânta Joi in septeman'a 7-a, — déca inse cade Luni a 50 dîle atunci oficiulu se pune Marti a 50 dîle.

Mai nainte de ce am incheiá se facemu amintíre despre o datina crestinésca. Anume: In multe locuri e in datina, că la a II dî de Rusalia poporulu credintiosu cu Litia

¹⁾ Lib. de paschate.

²⁾ contra Celsum. l. VIII.

³⁾ de idolol. c. 14; — de bapt. c. 19.

⁴⁾ l. V. c. 20.

ese la Cimetieriu (mormenti) unde preotulu-la cererea sen-
guraticiloru face rogatiune pentru cei morti, — si se facu
rogatiuni pentru toti repausatii — Crescinii impartu daruri
de colaci si lumini, dáu mancare si beutura la cei seraci a
buna séma cu aceea intentiune pia cá acei'a sè se róge pen-
tru odichn'a sufleteloru repausatíloru.

In multe locuri se intempla si aceea cá cei mai avuti
dintre poporeni acolo la mormenti intendu masa incarcata cu
mancari si beuturi, la carea apoi dupa plinirea functiuni-
loru preotulu, feçiele basericesci si alti consangeni se petrecu.

Frumósa e datin'a acést'a a amintírei mortíloru. — nu-
mai de nu s'ar' degenerá. — Chiamarea preotímei este a-o
sustiene, in caracterulu si in insemnatatea s'a preafrumósa
morala!

Credu cá datin'a acést'a a amintírei chiaru in acésta
dî este numai transferirea din sambata inainte de Rusalia,
— si rogatiunile a 5 si a 6 din Inseratulu Dominecei de
50 díle au legatura cuvenita cu aceea datina crestinésca, —
si nu me indoiescu cá acestea rogatiuni in vechime s'a im-
plinitu chiar' la mormentele repausatiloru ce eráu in giurulu
basericeii. — Altcumu se dice cá si adi in unele locuri s'ar'
cetí in cimetieriu cu ocasiunea amintírei mortiloru acolo.

„Se plecamu dara in curtile Domnului genunchiale su-
fletului si ale trupului, si se laudamu pre Tatalu celu fora
de inceputu si pre Fiiulu celu impreuna fora de inceputu,
si pre Spiritulu santu celu impreuna vecinicu,¹⁾ — se ne
rogamu Spiritului celui santu alu Tatalui si alu Fiiului cá
luminandu sufletele tuturoru cu cunoscinti'a de Ddieu, — se
sustiena si se innoiesca unirea basericeii intru unirea cre-
dintiei adeverate, — se alunge desbinarea popóreloru, si
cu darulu seu cerescu sè se asiedie in sufletulu si in anim'a
toturoru cá se luamu impartasírea Lui cea vecuitória.“²⁾

JOANU BOROSIU.

parochu si asesoru consistorialu.

1) Stichir. 7 Ins. Dom. 50.

2) Stich. 2 Joi 50 Inser.

Literatura.

O descoperire noua a Invetiaturei apostolice si Liturgi'a.

(Urmare si Fine.)

De aci scrietoriulu prin o observare scurta generala face o diversiune spre a aretá si comprobá adevèrulu assertiunei sale intr'unu altu studiu alu seu pertractate,*) intru care adeca a doveditu relatiunea si legatur'a liturgiei loru antique cu modulu asiediarei sacrificiului la cin'a cea mystica.

Reintorcandu-se apoi érași la formulariale liturgice cuprinse in c. IX si X din „Didache“ demustra mai de aprópe relatiunea acelor'a su formulariale eulogiilor judaice, si spre a aretá affinitatea ambeloru díce:

Cele dóue rogatiuni, anume cea preste „pocalu“ si „pane franta“ din cap. IX alu „Didachei“ cá si o antecomuniune au referintia si asemenare cu cele dóue eulogie din ritualulu paschalu judaicu prescise inainte de cin'a paschala, asia, cátu si cuprinsulu loru consuna. — Càci pre cându la celebrarea cinei paschale judaice la eulogi'a vinului se díce „Binecuventatu esci Dómne Domnedieulu nostru, Domnitoriulu lumei, care ai creatu viti'a de vinea“ pre atunci in „Didache“ se talcuiesce multiamita basericeei pentru viti'a spirituala. BCU Cluj / Central University Library Cluj

Afara de aceea mai obsérva cá eulogiele judaice in vechime inca se inchieau cu espresiunea „In eteru“ séu „in seclii secliloru,“ — precum se afla acést'a si in „Didache.“

Cu cáta-va schimbare totu acést'a stá si fácia de eulogiele vinului din „Didache“ si eulogiele judaice, incátu in eulogiele judaice dela cina paschala se díce „Binecuventatu esci Dómne Domnedieulu nostru, Domnitoriulu lumei care produci pânea din pamêntu, — éra in „Didache“ se face amintire de panea vietiei.

Ce se tiene acuma de rogatiunea liturgica de multiamit'a amintita in c. X. alu „Didachei“ numitulu scrietoriu face urmatoria asemenare intre aceea si eulogi'a de multiamita judaica.

Eulogi'a de multiamita judaica dupa gustarea pocalului Hallel, — asia dupa cum occuru in manuscrisu oxfordianu din véculu alu 12-lea suna asia: „Binecuventatu esti Dómne Domnedieulu nostru Domnitoriulu lumei pentru viti'a de vinea si fructulu ei, si pentru tiér'a marita, buna si estinsa, carea prin bunavointi'a t'a ai daruitu pariutiloru nostri, cá se mance din fructulu ei si sè se sature de bunatatile ei. — Indurate-spre noi o Dómne Domnedieulu nostru si spre poporulu teu Israelu de Ierusalimu cetatea t'a; cá bunu esti Dómne si dai tuturoru cele bune. — Binecuventatu esti Dómne pentru tiér'a si fructele ei.“

Precum aceste eulogia de multiamita, asia si rogatiunea de multiamita dupa cuminecare cuprinsa in „Didache,“ stá din 2 párti.

*) Messe und Pascha“. Mains — 1872.

— Intr-un'a se face multiamita pentru nutrementulu trupescu și spiritualu, éra in ceialalta pentru baserica.

Facându in acestu modu scrietoriulu comparare între eulogiele judaice paschale și formuliate liturgice din Didache, de aci, dupace mai observă diferinți'a ce există între formulariale din Didache și cele din Constitutiunea apostolica, conchide că: până pre tempulu s. Iustinu Martyrulu care cam pre la anii 138 séu 139 a scrisu apologi'a sa I in care e cuprinsu stadiulu cultulu divinuu pre acelasiu tempu, modulu celebrarei liturgiei dintru inceputu a avutu referinți'a deosebita cu form'a originala paschala dela celebrarea cinei celei mystice, respective a asiadiarei prime a sacrificiului eucharisticu.

Cu această concludsiune scrietoriulu se vede a pune capetu pertractarei referitórie mai de aproape la opulu de nou descoperitu alu „Didachei“ și trece la compunerea formeloru liturgice respective a celebrarei s. liturgie de dupa Didache, — Iustinu Martyrulu și Constitutiunea apostolica.

Precându de astadata asi incheiá ulteriór'a comunicare a tractatului intitulatu, — dorindu aceea a o comunicá de alta data: din parte-mi dorescu inca se adaugu, că de parerea mai susu desvoltata de către scrietoriulu din cestiune s'ar' vedé a fire și unu altu auctoru cu numele Franz Ioseph Mone care in opulu seu („Lateinische und griechische Messen“ — Frankfurt — 1850 pag. 67. seq.) dîce: că atâtu liturgiile gallicane câtu și cele orientale au unulu și acelasiu isvoru încâtu adeca neci cea gallicana are origine latina, neci cea grecésca originea grecésca — ci suntu numai compuse in acele limbi, daru originea loru e judaica. pentru-că relatiunile loru la cultulu judaicu, care occuru in numitele liturgie, crestiniî nu le-ar' fi introdusu de nu cumva acele in rogatiuni nu le-ar fi primitu prin traditiune.

JOANU BOROSIU.

Cugetari.

Argintulu pretiuesce mai pușinu de câtu aurulu, aurulu mai pușinu de câtu vîrtutea. (Hor.)

A nu rosî de gresial'a s'a, este a o comite de dóue ori. (P. S.)

Cine-va se îndesa pe lînga avutu, dupa.cumu cine-va se îndesa la fontâna cá se scóta apa. (Sen.)

Érta totu de-a-un'a altoru, și nimicu tîe. (P. S.)